

de OOST

— MAARTEN —
HIDSKEs

Historische roman naar de gelijknamige film van Jim Taihuttu

Dit boek is tot stand gekomen in samenwerking met New AMS Film Company B.V. Gebaseerd op een filmscript van Jim Taihuttu en co-writer Mustafa Duygulu.

© 2021 Maarten Hidskes en New AMS Film Company B.V.

© Foto's omslag en binnenwerk: New AMS Film Company B.V., Amsterdam / Behind the scenes © Milan van Dril

© Foto's Sulawesi 1946 en 2018: M. Hidskes

Vormgeving: Pankra.com

ISBN 9789058755056

NUR 300

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

www.boomgeschiedenis.nl

www.boomuitgeversamsterdam.nl

— INHOUD —

PROLOOG	9
Paard	
Oorlogsmisdadigers	
WELKOM IN INDIË	13
Dutch go home!	
Tieten als mandarijntjes	
Verzetslieden hebben eerste keus	
WIJ HEBBEN GEEN PROBLEMEN, TUAN	26
Waarnemingen in de nacht	
Patrouille	
Op de plantage	
Hoofden op stokken	
HET GOEDE PAD	39
Rondjes lopen	
De Turk	
Ongewenste ontmoeting	
Gita	
INDONESIA MERDEKA!	53
Werner	
Verloren	
Donderpreek	
Oude zonden	
JAGERS EN PROOIEN	70
Nu of nooit	
Post	
Gemaakt om te sluipen	
Kiezen	

DE WETTEN VAN HET OOSTEN	82
Nummers	
De vijand van de vijand	
Tweehonderd roepia	
Chauffeur me reet	
Opdracht	
<i>Vit het dagboek van Johan</i>	97
KILL QUICKLY, FIGHT DIRTY	99
Grenzen verleggen	
Als dit voorbij is, wat dan?	
Geheime dossiers	
Schiet ons niet dood	
GEHEIME MISSIE	111
Missie	
Klaptafel	
Geen weg terug	
Met zijn ogen dicht	
HOE MEER JE NADENKT, HOE GEKKER JE WORDT	126
Vertrouw je mij, Johan?	
Als de jungle hem had willen doden	
<i>Vit het dagboek van Johan</i>	129
Je hebt drie seconden	

VOGELVRIJ	135
Vies verleden	
Vlucht	
Vleeswond	
EPILOOG	142
Ik had jou eerder verwacht	
Woordenlijst	145
Research tussen liefde en waarheid	146
Dankwoord	156
Bronnen	157

★ PROLOOG ★

PAARD

Arcen, Noord-Limburg, december 1947.

In de drukke winkelstraat klinkt een geweldige klap. Johan kijkt op en ziet dat er een vrachtauto tegen een paard-en-wagen is gereden. De voorkant van de wagen is zwaar beschadigd, op de gril zit bloed.

Op straat ligt een groot zwart paard, de achterste benen verstijfd in de lucht. Het dier ademt zwaar en probeert zijn hoofd op te tillen. De ogen draaien panisch in de kassen.

Enkele toeschouwers staan ontzet te kijken. Niemand helpt.

Johans benen komen als vanzelf in beweging. Hij knielt bij het paard en voelt de hartslag.

‘Allebei de voorpoten gebroken, zo te zien,’ zegt een omstander. Iemand roept dat er een dierenarts gehaald moet worden.

De huid van het paard dampst van de warmte. De voorbenen bloeden hevig. Het dier probeert zichzelf overeind te werken. Tevergeefs.

Johan neemt het hoofd stevig in zijn handen en aait het paard langzaam over voorhoofd en snuit.

‘Shhht... Rustig maar jongen. Shhht...’

Het paard snuift en de neusvleugels trekken onrustig.

Terwijl Johan met één hand blijft aaien, stroopt hij met zijn andere hand zijn broekspijp omhoog. Hij haalt zijn pistool tevoorschijn en plaatst het zachtjes en doelgericht tegen de hartstreek van het paard. Het lijkt iets te kalmeren.

Dan haalt hij de trekker over.

De omstanders deinzen achteruit. Mensen beginnen te gillen en hollen weg, een enkeling blijft verstijfd staan.

Al snel zit Johan nog als enige bij het paard, dat levenloos op de koude stenen ligt.

Dan staat hij op, het pistool nog in de hand. Hij kijkt naar de lucht, stopt het wapen terug onder zijn broekspijp en vervolgt zijn weg.

Iemand moest het vuile werk doen.

OORLOGSMISDADIGERS

Rotterdam, november 1947.

Rimpelloos zeewater. Er klinkt vrijwel geen geluid, alleen af en toe een plons. Slierten van mist en wolken. Een meeuw vliegt laag over het water.

Een groot, stalen transportschip beweegt zich voort in een kleurloze wereld. Jonge mannen staan elkaar te verdringen op het dek.

‘En, zie je al iets?’

‘Ja, wat zie je? Zeg wat of geef dat ding aan mij.’

Een verrekijker gaat van hand naar hand. Ademwolkjes in de koude lucht.

‘Heb je hem niet verkeerd om? Dan lijkt het nog verder weg, hè. Dat weet je toch wel?’

‘Als jullie je bek even dichthouden, dan kan ik me concentreren en zie ik misschien een van jullie zussen in d’r blote kut op de kade staan.’

Gelach.

‘Het eerste blanke wijf dat ik zie, daar spring ik meteen bovenop. Dus zeg al jullie moeders maar dat ze van de kade af gaan.’

‘Zeg dat nog eens met je grote bek, dan stomp ik een paar tanden uit je bakkes, zodat je moeder je niet eens herkent als ik klaar met d’r ben vanavond.’

De boeg van het schip beweegt traag door de mist.

‘Wat zie je? Zie je de haven al?’

‘De hele haven staat vol met naakte wijven, of niet?’

‘Nee, ik zie alleen een bootje. Een soort sloep.’

‘Horen jullie dat gasten! Een boot vol met hoeren!’

Johan staat iets verderop. Hij voelt aan het verband in zijn zij. De wond is nog steeds pijnlijk. Gespannen staart hij naar de kade. Over het water klinken ritmische geluiden en onverstaanbaar geschreeuw.

De verrekijker gaat van hand tot hand.

‘Hé, is dat een soort fanfare of zoiets?’

‘Misschien. Of iets anders...’

‘Ja, het is een sloepje. Ze komen deze kant op. Het is een soort welkomstcomité,’ roept een soldaat.

‘Het is een sloep vol bier en biefstukken! Ik weet het zeker.’

‘Biefstuk!’

‘Het zijn de zusters van het Rode Kruis, of niet soms?’

Johan zwijgt en probeert te glimlachen. Dan kijkt hij weer voor zich uit.

‘Nee joh,’ roept een ander, ‘het zijn gewoon burgers. En ze hebben spandoeken en trommels. Maar ik zie amper iets door die verrekte mist.’

‘Horen jullie dat? Stil eens allemaal!’

‘Wat is dat voor getrommel?’

Hij komt langzaam boven de verrekijker uit.

‘Nee, het is helemaal geen fanfare...’

Half verzonken in gedachten houdt Johan zijn blik gericht op de jongen met de verrekijker. Opeens ziet hij hem schrikken en achteruit deinzen, tegen zijn maten op. Op dat moment horen ze een keiharde knal. Het is het geluid van glas dat kapotspringt tegen de zijkant van het schip. De jongens zoeken verschrikt dekking.

Smurrie druipt van de boeg.

‘Godverdomme, wat is dat?’

Nog een klap, iets verder weg.

‘Verf, het is verf. Een fles met verf.’

Johan kruipt naar de punt van de boeg en kijkt voorzichtig door een van de ankergraten.

‘Het zijn demonstranten, in een sloep,’ roept hij.

Pats! Een derde fles knalt tegen het harde staal van de boot.

Johan ziet zo’n tien meter onder zich een sloep met een groepje mensen van zijn eigen leeftijd. Ze houden spandoeken omhoog. Een van hen begint te schreeuwen: ‘Moor-de-naars! Moor-de-naars!’

Meteen begint de hele groep mee te scanderen. Er is niet meer aan de doordringende herrie te ontkomen. Fanatiek worden spandoeken heen en weer gezwaaid waarop in rode en zwarte verf is geschreven: ‘MOORDENAARS! NAZI’S!’

Eén demonstrant krijgt in de gaten dat Johan hen door het ankergat bespiedt.

‘Hé, vuile nazi! Wat sta je daar stiekem te gluren!’

Wanneer Johan zijn hoofd terugtrekt en door het volgende ankergat kijkt, ziet hij dat er meer sloepjes ronddobberen.

Een fles met verf slaat pal naast zijn hoofd kapot. Zijn gezicht zit onder en hij voelt glasscherven in zijn hals. Verdwaasd laat hij zich op het dek zakken.

‘Oorlogsmisdadigers! Vuile schoften! Hoe durven jullie nog naar huis te komen!’

Johans hand graait instinctief naar zijn wapen, maar hij grijpt in de lucht. Traag veegt hij de verf uit zijn ogen.

Verwarring en moedeloosheid overvallen hem. Hoe heeft hij ooit kunnen denken dat hij de ene oorlog zou kunnen uitwissen door in een andere te stappen?

★ WELKOM IN INDIË ★

DUTCH GO HOME!

Jakarta, maart 1946.

Johan staat aan de boordrand van het schip, aangemeerd in de haven van Jakarta. De loopplank is bijna uitgerold en de jonge, witte soldaten verdringen elkaar om het schip te verlaten. Johan behoort tot de eerste lichterij vrijwilligers die zich heeft aangemeld voor de bevrijding van het Nederlandse wereldrijk. Voor dit moment hebben de 3500 soldaten een maand lang op deze boot gezeten. Het afscheid van zijn moeder op het busstation van Arcen voelt als een herinnering uit een vorig leven.

Leunend op de boordrand denkt hij terug aan de voorbije weken. Nadat prins Bernhard in Engeland de troepen had uitgezwaaid, waren ze langs plaatsen gevaren die voor zijn voorouders niet meer dan sprookjesachtige namen in avonturenboeken waren. Gibraltar. Algiers, met zijn varende handelaren. De kust van Tunesië. Port Said. Suez. Aan boord volgde hij Maleise lessen en bezocht hij kerkdiensten.

Onvermoeibaar had het kolossale schip de jongens voortgestuwd. Bloedhitte en stormen wisselden elkaar af. Ze dobbelden en kaartten op het dek. En steeds vond hij zichzelf terug bij de 'landkaart van Nederlandsch-Indië', die op het bovenste dek was opgehangen. In het centrum van Jakarta was een fotootje van de leider van de Indonesische terroristen geplakt met de tekst: 'Soekarno, wij komen je halen.'

Na Aden werd de zee ruimer en het weer onstuimiger. Tijdens een kerkdienst op het bovendeck woei de missiekelk bijna overboord. De meeste jongens schreven driftig brieven over de hachelijke omstandigheden aan boord.

Johan niet, hij had niemand om naar te schrijven.

De toiletten waren permanent defect, veel jongens deden hun behoefte liever overboord. Bij het passeren van de evenaar viel een van hen in zee en verdronk. Het schip minderde vaart, een zoektocht werd opgezet. Een dag later hield Johan zijn adem in toen het

lichaam van de dode met een plons aan de zee werd toevertrouwd.

Na bijna drie weken varen werd de kust van Ceylon even zichtbaar. Haaien maakten zwemmen onmogelijk. Af en toe klonk er uit de luidsprekers van scheepsradio 'Het Kraaiennest' nieuws over de situatie in Indië: Soerabaja zou in handen zijn van Soekarno. Op alle dekken klonk uit talloze kelen een luid boegeroep. Bij het binnenvaren van de haven van Jakarta zongen ze spontaan het Wilhelmus.

Johan schrikt op uit zijn dagdroom door opgewonden geschreeuw. Het hek van de loopplank zwaait open. Hij loopt de boot af, zoekend en rondkijkend, en voelt nu pas hoe fel de zon brandt op zijn witte Hollandse huid.

Op de kade zijn soldaten en *koelies* bezig met het transport van goederen uit het schip. Een klein gamelanorkest speelt het Wilhelmus. Het klinkt hem futloos in de oren, heel anders dan eerder op het schip. Onder aan de loopplank staat een soldaat die hem een pakje sigaretten in de hand duwt.

'Welkom in Indië. Welkom makker!'

Johan laat zich meevoeren met de grote stroom en komt terecht bij een rij tafels met kaartenbakken waarachter soldaten zitten. Met een zakdoek wist hij het zweet van zijn voorhoofd en bekijkt het pakje sigaretten dat hij net heeft gekregen. 'HIGHWAY' staat erop.

'Heimwee,' hoort hij achter zich iemand zeggen.

Hij draait zich om en ziet een jongen van een jaar of achttien staan, met donker haar en hetzelfde postuur als hijzelf.

'Wat?'

'Heimwee.'

Johan kijkt hem niet-begrijpend aan. 'Wie heeft er heimwee, ik of jij?'

De jongen lacht.

'Zo noemen ze die sigaretten hier. De kok aan boord rookte ze ook. Heimwee-sigaretten.'

Johan kijkt nog eens naar het pakje en grijnst. Terwijl de rij opschuift steekt de jongen zijn hand uit.

'Mattias, aangenaam.'

'Johan.'